

Защо психоанализа, защо лаканианска психоанализа

д-р Евгений Генчев

Доклад, изнесен пред VI Национална конференция по психотерапия – София, ноември 2014г.

Какво е революционното в откритието или изобретението на Фройд, наречено от него психоанализа? На първо място това е понятието несъзнавано. Откритието, че нещо различно от нашия разум ни направлява и то има своя собствена логика, която може да бъде разбрана, е кардинално ново схващане за човека, противоположно на картезианската логика „Мисля, следователно съществувам“. Това скандално откровение, което лишава човека от неговата разумност, е първото неприемливо и противоречащо на всяка морална логика твърдение, нещо, което всеки здравомислещ трябва да отхвърли. Въпреки всичко никой след това не може да се отърве от него. Това е чумата, за която Фройд споделя, че носи на Америка, аз бих казал на човечеството. Всички психотерапевтични концепции, школи, направления, са заразени от концепта за несъзнаваното. След като дори някои направления на когнитивно-поведенческата психотерапия включват в своите обяснителни схеми едно място, отбелязано с въпросителна, и не могат да избягат от тази загадка, въпреки тяхната претенция за рационалност, научност и разумност. От другата страна са терапевтичните практики, които се опират на различен вид мистика и които на мястото на загадката поставят някакъв бог или висша сила или състояние. В тази връзка Лакан казва „Бог е несъзнаваното“.

Другият голям скандал, предизвикан от Фройд, е разкриването на детската сексуалност и централната роля на сексуалността изобщо в човешкото съществуване. Това неприемливо за времето си твърдение, днес вече е нещо банално и общоприето, да не говорим, че е профанирано и зле интерпретирано от някои школи и колеги. Либидото и неговата обратна страна, нагонът към смъртта, са определени от Фройд за движещите сили на човешкия живот и са разграничени от животинските инстинкти по причина на единствената същностна разлика между човека и животното, а именно човешкия език. Без експлицитно да поставя акцент върху човешкия език, той е имплицитно и неразривно включен в цялата теоретична конструкция на психоанализата, включително в метода на работа. Изобретеното от Фройд „Говорещо лечение“, „Talking Cure“, няма алтернатива. Колкото и да има действени или енергетични методи, нищо не се случва без езика.

Другото откритие на Фройд, преносът, предизвиквал много спорове за същността, действието и употребата му, е явлението, което позволява изобщо да е възможно действието наречено психотерапия, независимо дали го признаваме, отричаме или наричаме с друго име. Има психотерапия, защото има пренос. Непознаването на това явление или погрешното му интерпретиране води до работа на сляпо или в погрешна посока. Познаването на действието на преноса обаче е единствено възможно, ако терапевтът е работил достатъчно със своя пренос в собствена анализа, за да може в позицията си на терапевт да не позволява на собствения си пренос към пациента, наречен от Фройд контрапренос, да пречи на лечението. Единствено психоанализата обаче поставя категорично нещата по този начин. Всички „собствени опити“ и други форми на ограничена терапия на терапевтите, без да имат възможността да си дадат достатъчно сметка за действието на преноса и да се обезсилят автоматичното му действие, водят до смущения в терапевтичния процес. Разбира се, може да се оспорва тази теоретична концепция, може би Фройд не е прав, както и всички психоаналитици. Може би психоанализата е шарлатания, както многократно е обвинявана, не, че няма шарлатани, обявили се за психоаналитици. Така че логиката изисква или да се отхвърли тази психоаналитична теза, или терапевтът да бъде достатъчно психоанализиран.

След Фройд започва изобретяването на различни психотерапевтични методи и концепции. Дори част от неговите ученици се разграничават от него и измислят свои „терапии“. Защо е необходимо това? Вероятно има различни причини, кои от кои по-благовидни. Ние, психоаналитиците, обаче сме подозрителни към човешката добронамереност и благост. На първо място изглежда някои не са понесли фройдовата радикалност и безкомпромисност. Неговите изключително скандални за времето си тези са били трудни за възприемане и предизвикателство към човешкия морал и порядъчност, което впрочем е в основата на тяхната терапевтична ефективност. Друга важна причина е човешкото тщеславие, всеки иска да е пръв, единствен, велик и неотразим. Предателствата на психоанализата са многобройни. Най-фрапантния пример е Когнитивно-поведенческата психотерапия създадена от психоаналитици. Това обаче не е унищожило психоанализата, може би дори е затвърдило нейното значение. Както казва Лакан, най-големите опасности за психоанализата идват от самите психоаналитици. Това е опасността да се „редуцира учението му до няколко банални формули: техниката като ритуал, практика, ограничена до лекуване на човешкото поведение с цел ре-адаптиране на индивида към неговото социално обкръжение. Това е отрицанието на Фройд: една успокояваща, салонна психоанализа“.

Какво изобщо е психоанализата? Лакан твърди, че психоанализа е единствено това, което е практикувал и теоретизирал Фройд. Извън това психоанализата не съществува, но съществуват психоаналитици. Това са последователите на учението на Фройд. Както е казал Фройд, има три невъзможни професии, три невъзможни задачи: да управляваш, да обучаваш и да упражняваш психоанализа. В едно интервю през 1974г. Лакан определя психоанализата като симптом – нещо, което разкрива болестите на обществото, в което живеем, и още, като една практика, която се интересува от това, което не върви. Другаде казва, че психоанализата не е наука в съвременния позитивистки смисъл на понятието, а е мит, един мит, който работи. Без да е метод, все пак Фройд дава някои методологични инструменти. На първо място методът на свободните асоциации. На второ място използването на времето и пространството на срещите, кушетката, интерпретациите. От друга страна целта на една психоанализа е определена от Фройд като „където е било То, трябва да бъде Аз“ "Wo Es war, soll Ich werden". Това предписано опознаване на несъзнаваното поставя въпроса за желанието и за крайността или безкрайността на една анализа. Опознаването на несъзнаваните мотиви на един невротик е целта на анализата. Това е терапевтичното според Фройд.

Защо обаче е необходим аналитикът? Не може ли човек да се само-анализира? Отговорът на Фройд е не, заради цензурата, заради защитните механизми. От какво ни защитават те? От нашата истина, която ни е непоносима. За Фройд непоносимата истина е тази за нашето инцестно желание. Другата също толкова непоносима истина е истината на нагона към смъртта. Задачата на аналитика е чрез своите интерпретации да ни посочва проявите на желанието ни и на нагона ни, за да разберем с какво те са свързани при нас, което да прекъсне тяхното автоматично действие и да обезсмисли необходимостта да се защитаваме от тях със симптомите си. Това е и най-голямата разлика между психоанализата и психотерапиите, които целят да премахнат симптома. Симптомът за психоанализата е защитата ни срещу непоносимото в нас, така че задачата на психоанализата е да намерим начин непоносимото, зловещото "unheimlich" по Фройд, да стане поносимо, а не да атакуваме и отстраняваме симптома.

Защо Лакан предприема своето толкова известно „Завръщане към Фройд“? Психотерапиите, възникнали след Фройд, можем да определим като едно бягство от Фройд. Но в средите на самата психоанализа започват развитие направления, като например „Его психологията“, които предават самата същност на психоанализата. Каква е основната теза на Его психологията? Идеята е, че Аза има болна и здрава част и трябва да подкрепяме здравата, за да се

адаптира човек по-добре към средата си. Губи се основното в психоанализата, че не симптомите са проблемът, а нещо друго, чиято логика психоанализата търси.

Дългият ми и лъкатушеш като в песента на Бийтълс (The long and winding road) път в психотерапията, който минава през доста различни срещи с концепции и методи, докато достигне до лаканианската психоанализа, ме води към следния кратък отговор на „защо психоанализа“. Според мен, психотерапевтите не са успели да изградят принципно нова логика за човека, неговите проблеми и лечението му. Поради това, аз виждам като най-смислено и уместно да вложа усилията си в развитието на психоанализата, която, така да се каже, е оригиналът и която дава огромни възможности за развитие на това познание и тази практика, особено след направените интерпретации и очертани насоки от Жак Лакан.

Така стигаме и до втория въпрос, защо лаканианска психоанализа? Френският психиатър и психоаналитик д-р Жак Лакан прави собствен прочит на творението на Фройд, като се стреми да се придържа вярно към духа и посоката, която Фройд според него дава на своето създание психоанализата. Както казва към края на живота си, „Аз съм фройдист, за вас остава да избирате дали да сте лаканианци“. Въпреки че твърди, че всичко, което е интерпретирал и преформулирал, е намерил при Фройд, неговите новосъздадени концепти дават ново звучене на психоанализата, което поражда не по-малък скандал от този на Фройдовото творение. Единственият концепт, който Лакан признава, че не е открил във Фройдовите творби, е обектът малко *a*. Това е изначално изгубеният обект, който според него е обектът, причина за желанието.

Ако Фройд създава психоанализата, тръгвайки от изследванията си върху хистерията и неврозите, то Лакан изследва психоанализата, тръгвайки от психозите. Неговата концепция за психичните структури е може би най-значимият принос на Лакан към психоанализата и психиатрията. Принос, който все още не е оценен достатъчно, но от който се ползваме успешно ние, неговите последователи. Фройд, концентрирайки се върху неврозите, дава доста незадоволителни обяснения за това какво се случва при психозите. Той опитва да ги интерпретира, използвайки същите концепции, които важат при неврозите. Затова Мелани Клайн прави някои нови интерпретации на психоаналитичната теория, които да обяснят клиниката на психозите.

Концепцията на Лакан за психозите ги разграничава радикално от неврозите по един признак, наречен от него „Името на бащата“. Това представлява символичното измерение на бащината функция. С други думи, когато „Името на бащата“ действа, имаме действащ Едипов

комплекс, тоест невротична структура. В обратния случай Едиповият комплекс не е действащ, няма го. Това е психотичната структура. Така наречената от Лакан „форклузия“ на „Името на бащата“ означава, че Едиповият комплекс не се е състоял във времето, когато това е възможно и субектът е с психотична структура, завинаги. Тази невъзвратимост и радикална отграниченост на психотичната структура е нещото, което обяснява клиниката на психозите, включително и на така наречените „гранични състояния“. Каква е функцията на „Името на бащата“ или Едиповият комплекс? Лакан нарича това единствената налудност на невротика. Вярата в патриархалния ред, закрепен в езика, е една вяра в смисловата подреденост на света и на нашето място в него. Най-просто казано: има добро и зло и ако ние се придържаме към доброто, сме защитени чрез този висш ред. Със сигурност разпознавате структурата на религиозното вярване. Когато Лакан казва „всички сме луди“, има предвид налудността като непрекословно вярване. Проблемът на психотичната структура е, че такова едно централно вярване липсва, поради което се появяват различни систематизирани или несистематизирани вярвания (налудности), които да организират хаоса. Когато няма вътрешен закон, тоест нищо не е забранено, тогава всичко е позволено. Това означава, че на другия всичко му е позволено и отговорът на централния за човека въпрос „Che vuoi“ - какво иска другият от мен - е, да ми се наслаждава неограничено, което означава до смърт. Това предопределя едно постоянно и непоносимо състояние на тревога, с което психотичният субект се опитва да се справи със своите изобретения, наречени в психиатрията позитивни симптоми: налудности, халюцинации, соматизации и др. Това е случаят при големите или проявените психози. По-интересен е случаят при така наречените „гранични състояния“ или това, което Жак-Ален Миллер, водещият теоретик на настоящото лаканианско движение, нарече „обикновена психоза“. В тези случаи изобретенията не са клинични, а по-скоро социални симптоми, като учене, изобретяване, професия, брак, кауза, религия и т.н.

За да разберем по-добре за какво става въпрос при психичната структура, трябва да въведем понятието за психичните регистри на Лакан или както той ги нарича „регистри на човешката реалност“. Тези регистри са: символично, въображаемо и реално. *Символичното* е това, което представлява артикулацията на означаващото и означаемото, тоест това е самата структура на езика. *Въображаемото* най-накратко може да бъде определено с израза на Раймонд де Сосюр, създателя на съвременната лингвистика, „субектът халюцинира собствения си свят“. Всичко, което възприемаме като реалност, е въображаемо, тоест трябва да си го представим. Символичното е речта, с която се опитваме да предадем на Другия въображаемото. Например

когато говорим на аналитика си, използваме символичното, за да изкажем въображаемото, което ни измъчва. Докато тези две категории са относително разбираеми, то *реалното* е загадка. Като реално Лакан определя това, което е отвъд смисъла, това, което не може да бъде изказано, което е невъобразимо, немислимо. Например, докосваме се до реалното, когато се опитваме да си представим безкрайността на вселената или какво е да си мъртъв. Реалното е това, което поражда тревогата.

Защо тези регистри са важни, за да разберем какво е психична структура? Ако изобщо можем да говорим за „Психично здраве“ или за психично равновесие, то това е, когато тези регистри са захванати, закачени или завързани и обратното наричаме психична болест - състоянието, когато те са незахванати, разкачени или отвързани. Неслучайно за някой, за когото смятаме, че е луд, се казва, че е откачен или че му хлопа дъската, тоест не е закован.

Реалното е неизвестното, невъзможното да бъде въобразено или символизирано чрез езика. Това го прави зловещо и поражда тревога. В своята статия „Зловещото“ (Das Unheimlich) Фройд разкрива как то е това, което се крие зад обичайното, познатото, близкото. Това е и основният източник, от който Лакан създава своят концепт за реалното. Реалното е това, което създава проблем за субекта, като изниква неочаквано иззад обичайното, от нищото. Въображаемото ни служи за да обградим и скрием реалното, а символичното - да ограничи възможността въображаемото да ни отвежда във всякакви посоки и да останем в приетите от културата конвенции в езика, които наричаме реалност. Това е и „Принципът на реалността“. За да може това захващане на регистри да бъде стабилно, е необходим един четвърти елемент, който вече ви представих като „Името на бащата“. Този елемент представлява безусловната или достатъчно твърда вяра в законите на човешката култура, фиксирани в структурата на езика. Затова Лакан го нарича единствената налудност на невротика. Защо единствена? Защото невротика е изтъкан от съмнения, но вярва твърдо, че има някакъв изначален порядък, който му е предаден от родителите и е правилният, всеки друг е погрешен.

Субектът с психотична структура е лишен от тази вяра и е изправен пред неизвестното на реалното, с което трябва да се справя с подръчни средства. Когато липсва „Името на бащата“ трябва да изобретиш нещо, което да го замества, за да бъде успокоено реалното. В този смисъл можем да тълкуваме известната фраза на Лакан: „Можем да минем без бащата, стига да си послужим с него“. Затова Лакан започва един семинар, който озаглавява „За имената на бащата“. Това множествено число казва, че един субект може да използва свое изобретение, за да държи регистри завързани. Това

важи не само за субектите с психотична структура, но и за съвременните невротизи, при които класическото „Име на бащата“ е разклатено и трябва да си послужат със свой вариант. Лакан казва, че съвременната култура изисква малко или повече перверзни версии на Името на бащата, което илюстрира с разделянето на думата перверзия на френски (père-version), което означава „версия на бащата“. По отношение на психотичната структура, Лакан използва за пример ирландския писател Джеймс Джойс, който си служи със своето писане като симптом, който му позволява да премине през живота си, без да получи психотичен пристъп, за разлика от неговата дъщеря, която прекарва живота си в психиатрия от юношеството си. Трябва да уточним, че Лакан използва понятието симптом не само в медицинския му смисъл, а като защитна конструкция срещу реалното. В този смисъл например и брака е симптом, който ни кара да вярваме, че правим живота си смислен.

Казано по този начин изглежда, че няма съществена разлика между един невротичен субект и един психотичен субект, който има свой централен симптом, като писането на Джойс. Външно погледнато е така, но има една съществена разлика. Докато за невротика езикът на големия Друг е приет като свой, за психотичния субект той остава чужд, което обяснява странния начин, по който го използва Джойс, особено в епохалните си произведения „Одисей“ и „Бдението на Финеган“.

Какво е клиничното значение на тази кардинална разлика? Тя предполага различната посока на психоаналитичното лечение, както я определя Лакан.

При невротичния субект, този чието несъзнавано концептуализира Фройд, съществува една загадка, която субекта разполага от страната на Другия (големия Друг на знанието). Това поставя аналитика в позицията на Субекта, който се предполага, че знае. Анализата протича в посока на изследване на проявите на несъзнаваното и най-вече на това, което Лакан нарича основния фантазъм.

При субекта с психотична структура знанието е от неговата страна. Защо е така? Отсъствието на „Името на бащата“ лишава субекта от изначален авторитет, съответно Другия (с голямо Д) на загадъчното знание. Това поставя аналитика в преноса, в най-добрия случай, в една позиция, която Лакан нарича „секретар“ на пациента. Заемайки адекватно тази позиция, помагаме на пациента си да изобрети решения за по-добро завързване на регистрите, което води до успокояване на тревогата и прави възможно социалното включване на субекта. Разбира се, има психотични субекти, които са изобретили такова захващане на регистрите и успяват без помощта на

психоанализата да изживеят един удовлетворяващ ги живот и да бъдат прекрасно включени социално, както е и случая на Джеймс Джойс. От друга страна има психотични субекти, които не успяват да се възползват от психоаналитична или психотерапевтична помощ, защото нямат достатъчно доверие в другия, за да получат такава помощ.

С последното си учение, основано върху математическия модел на Боромеевия възел, Лакан се опитва да създаде една клиника, която отива отвъд психичните структури и се интересува само от субективния начин, по който се случва това завързване на регистрите. Същото цели и като въвежда понятието „сиНтом“, означавайки с него един симптом, който има функцията единствено да завързва регистрите. Вероятно давайки си сметка за развитието на човечеството в посока на упадък на бащината функция, Лакан ни подготвя за бъдещето на психоанализата, което все повече ще е на клиниката на разнообразието на това, което сега наричаме психотична структура. В тази връзка той въвежда понятието „Приложна психоанализа“, за да разграничи класическата фройдова анализа на невротични субекти в кабинет и на кушетка от използването на психоанализата при психози, деца и при други обстоятелства. В този смисъл от гледна точка на психоанализата много от психотерапевтичните методи могат да се разглеждат като развитие по посока на приложната психоанализа.

Какъв е приносът на Лакан обаче към клиниката на неврозите? Може да се каже, че Лакан препрочита и интерпретира клиниката на неврозите на Фройд през прозренията си за психозите. Какво означава това?

На първо място поставя под въпрос цялостния обект. Той казва, че обектът винаги е частичен, от което следва, че идеалът за цялостната или фалическата, или зрялата личност, е само един идеал. На второ място се противопоставя на Его-психологията, заради нейните идеи за адаптацията чрез подкрепа на „здравата“ страна на Егото, които практически отменят самата психоанализа. Неговото схващане за Егото е, че това е една въображаема конструкция, която субектът ползва за защита от реалното. Когато нейната цензура или защита се пробие, имаме криза, която прави възможна анализата. Защо анализиране, а не препокриване? Анализата цели да ни разкрие истината за съществуването ни и да ни придружи в приемането ѝ, което единствено може да ни предпази от бъдещи кризи. Каква е тази истина за съществуването ни? Това е истината, която психотичният субект знае и тя е непоносима, а именно, че сме смъртни и краят ни може да настъпи по всяко време, а смъртта е едно тотално неизвестно.

Едиповият комплекс конституира един фундаментален фантазъм, който представлява тази несъзнавана конструкция (сценарий), която предопределя нашите действия в срещата с обстоятелствата. Затова основната работа на една анализа е изчерпателното изследване на този фантазъм, нещо, което Лакан нарича прекосяване на фантазма. Целта на аналитичното изследване на фантазма е да бъде деконструиран, да бъде повредена автоматиката му, да бъдат разобличени идентификациите ни, да бъде идентифициран нашият обект, който пренасяме навсякъде. Разбира се това не е така лесно, както звучи, защото става въпрос за преодоляване на нашата защита срещу ужаса от реалното, която, ако рухне, ни оставя голи пред него. Затова това е един изискващ много време постепенен процес.

Има ли край една анализа. Както е казано и в статията на Фройд „Анализата крайна и безкрайна“ – и да, и не. Според Лакан истинският край на една анализа идва, когато прекосим фантазма и достигнем до едно първоначално господстващо означаващо, което служи като последна запушалка на реалното. Тоест едно означаващо, чиято функция е отвъд смисъла му. Затова една лаканианска анализа непрекъснато държи сметка за този „отвъд-смисъл“. Интерпретациите имат за цел по-скоро да сочат към този „отвъд-смисъл“ отколкото да придават друг смисъл на думите ни. Както казва Лакан, придаването на нов смисъл само раздува фантазматичната конструкция. Или както би казал Мечо Пух: „Колкото повече смисъл, толкова повече смисъл“. Разбира се разясненията, посочването на скрити смисли и т.н имат значение за пациента и са допустими, но не са основната цел на психоаналитичното действие. Според Лакан психоаналитичната интерпретация цели по-скоро да ни покаже безсмислието, отколкото смисъла на думите ни. Всеки смисъл има функцията на симптом, тоест да прикрива непоносимото безсмислие на реалното. Затова изчезването на един симптом се замества с появата на друг. Поради това можем да кажем, че анализата на един субект има характер на симптом за него. Това е и причината субектът да не приключва анализата си и да я използва като защита. Какво тогава може да накара субекта да приключи анализата си? Изчерпателното, или по-добре казано достатъчното, разобличаване на защитните функции на фантазма, който ни движи и в който вярваме и обогатяваме от едиповата фаза нататък, както и разкриването на имагинерността на нашите обекти, отвъд която стои една изначална липса в съществуването, както и развиването на способността да живеем с невъзможността да се запълни тази липса със смисъл. С други думи да открием своя смисъл в изначалното безсмислие. Анекдотично казано, крайт на анализата настъпва, когато наистина ни писне от себе си.

Друг важен момент в учението на Лакан е определянето на мястото, дискурса и желанието на психоаналитика. Мястото, което психоаналитикът заема в преноса на своя анализант, трябва да бъде на обекта малко *a*. Това означава, че той е на мястото на обекта, причина за желанието на субекта, на изначално изгубения обект. Това става възможно, защото в своята анализа той извървява пътя на преследване на този свой обект, докато не се убеди, че той не съществува в Другия, а е неговата собствена липса. Може да се каже, че последната идентификация на анализатора е със собствената му липса, която конституира и позицията му на психоаналитик. Дискурсът на психоанализата е свързан с позицията на психоаналитика. Той представлява една етика на желанието за разлика от класическата аристотелева етика на добродетелите или на морала. Това означава, че психоаналитика се интересува, ръководи и подкрепя желанието на субекта, като го разграничава от заявките му. С интерпретациите си посочва разминаването между „искам“ и желанието, което сочи винаги отвъд всеки конкретен обект и което никога не постига задоволяване, също като в песента на Rolling Stones „I Can Get No, Satisfaction“. Желанието, подобно на либидото на Фройд, е това, което се изплъзва на наслаждението, едно понятие, въведено от Лакан, за да обозначи свързаността между фройдовите понятия Либидо и Нагон към смъртта. В тази връзка желанието на психоаналитика е да разкрива причината за желанието на своя анализант, която е липсата, като разграничава себе си от мястото, което му отрежда преноса. В този смисъл мястото на психоаналитика е на липсата. Нещо, което се подчертава с липсата на отговор от негова страна.

Дефинирането на психоаналитика по този начин води логично и до концепцията на Лакан за неговото формиране. Приемайки триадата на Фройд: лична анализа, супервизия и теория, той поставя акцент върху личната анализа, която според него е това, което произвежда психоаналитика, а останалото е необходимата добавка. Лакан казва, че „психоаналитикът е продукт на своята анализа“. Освен това, тази анализа е един процес на деидентификации и в никакъв случай на идентификация с психоаналитика си. Осмислянето на теорията и клиничната практика на анализатора са в зависимост от неговата анализа.

Лакан казва „Няма психоанализа, има психоаналитици“. Може да се каже, че колкото психоаналитици има, толкова и психоанализи. Не може да има стандартизация на психоанализата, както и не може да има стандартизация на субектите. Всеки има свой прочит и интерпретация. Това не значи, че психоанализата е каквото и да е. Затова е важно психоанализата да се развива в психоаналитични общности и школи, които са среда за развитието ѝ и възможната

гаранция за качеството ѝ. От изключително значение са правилата, процедурите и подхода към формирането и признаването на психоаналитиците. Очевидно е, че психоанализата не вярва в обективните критерии и в обективността изобщо. Въпросът е какъв да бъде субективният подход. Лакан е особено чувствителен към тези въпроси, защото ги смята за съществени за развитието на психоанализата. Ако правилата водят до точното възпроизвеждане на една догма, това води до задушаване и спиране на развитието на психоанализата. Истината е винаги от порядъка на новото“ казва Лакан, следвайки философите. Психоанализата трябва постоянно да се преоткрива, за да не се превърне в лъжа. Разбира се, това преоткриване трябва да се основава на добро познаване на основите ѝ, както и на досегашните открития, интерпретации и посока. Работата в общност позволява тези преоткривания да имат общи опорни точки и насоки.

Липсата на количествени критерии към формирането на лаканианските психоаналитици е за да не се създава илюзията за измеримост и съизмеримост на начина, по който се изгражда психоаналитикът. Според Лакан: „психоаналитикът сам авторизира себе си“. Това е така, защото в противен случай той ще функционира в илюзията, че отговорността за неговата работа стои някъде другаде. По този повод в един момент той казва, че всеки, който обяви, че работи психоанализа и се основава според него самия на психоаналитичните принципи, трябва да бъде възприеман като такъв, ако ще да е най-ужасния психоаналитик. Това е съвсем различно от това да сме съгласни с неговата психоанализа и да получим признание от психоаналитичната общност. Всеки, който иска да се формира в лаканианска психоанализа и се обръща към лаканианската общност е поканен да го прави в свой ритъм и по собствен начин. Няма никакви ограничения за клиничната му практика, стига тя да е в етиката на психоанализата и под супервизия от опитен колега от школата. Титлата „Практикуващ психоаналитик“ се дава на всеки приет за член на школата. Това става след интервю с кандидатстващия, проведено от член на комисията по членство и представено на тази комисия, която се произнася. Интервюто цели да изследва дали е налице това, което Лакан нарича „желание на психоаналитик“, това е друг вид желание от желанието да властваш например. Да практикуваш в етиката на психоанализата не е същото като да си преминал от позицията на анализант в позицията на аналитик, но означава, че клиничната ти практика е ориентирана от психоанализата, което я прави психоаналитична практика. Не може всичко да се регулира и контролира, това е опасна илюзия, както и не е добре да се спират младите колеги в желанието им да развиват собствена клинична практика, а точно обратното - да им се помага в това чрез предлагане

на подходяща супервизия и клинични стажове. Всичко това предполага една изключителна сериозност и посветеност на психоаналитичната практика и на развитието на психоаналитиците и психоанализата. Качеството на психоаналитика не може да се измери, няма подходящо счетоводство нито обективни критерии. Всички случаи съществуват един по един и няма експерти с вездесъща преценка за това. Това е и причината тази година в Белгия психоаналитиците да настояват да не бъдат включвани в стандартите за психотерапия и да бъдат признати като нещо отделно, което си има своите критерии за практикуване и признаване.

На всички хора ни се иска човешките ни неща да са по-прости. Лаканианската психоанализа не се примирява да подкрепя тази заблуда. Не се съгласяваме и с романтичната илюзия, от която е страдал в началото и Фройд, че човекът е нещо добре устроено по принцип, но понякога развалящо се и подлежащо на оправяне и възвръщане на присъщата му нормалност. Не, Лакан казва, че човешкото същество изначално е повредено. Един биологичен организъм повреден от езика и един език повреден от организма. Когато той казва, че всички сме луди, има предвид, че всички имаме вярвания, които да правят поносимо проблемното ни съществуване.

Психоанализата е зачената като бунт и ще е жива, докато поддържа своята подривна същност. Това е бунт срещу дискурса на Господаря, който в крайна сметка винаги става тираничен. Това е клиника на бунта на субекта срещу задушавашите го симптоми. Както каза Юлия Кръстева: „По време на анализата възраждането на субекта, пациента, винаги преминава през новите връзки, които той успява да създаде с Другия. В този експеримент (expérience) се състои възможният бунт. Той не е непосредствено политически, а допринася за едно продължително и дълбоко етическо изменение.“

Психотерапиите, възникнали след психоанализата като нейно частично или пълно отрицание, са също един бунт. Той има своето основание. Всичко обаче свършва, когато бунтът се превърне в „естаблишмънт“ на методики, регламенти, правила, установени истини, знание, което трябва да бъде преподадено. Основна грижа на лаканианската психоанализа е да поддържа бунта срещу догматизма жив. Засега мисля, че се справя доста добре.